

Історія четверта

Поетична збірка «Зів'яле листя», загальне уявлення про її композицію. «Ой ти, дівчино, з горіха зерня», «Чого являєшся мені...» Місце любовної теми у творчості І.Франка. Життєві імпульси появи творів (автобіографічність). Широка емоційна гама почуттів ліричного героя, ствердження невмирущості почуттів, ідеалу кохання

Моя четверта історія познайомить тебе, друже, зі збіркою поезії «Зів'яле листя», розкриє світ почуттів і пристрастей, створений поетичним словом, на основі поезій «Ой ти, дівчино, з горіха зерня», «Чого являєшся мені у сні?», допоможе осмислити й відтворити події, що відбувалися в моєму житті; покаже красу взаємин, кохання – найвеличнішого з людських почуттів, яке необхідно берегти й цінувати.

Минають роки, століття, тисячоліття, приходять нові покоління, змінюються цінності, щось зникає, а щось з'являється... Однак у цьому мінливому світі є те, що ніколи не зникне і не зміниться. Це кохання. Вічне, найсвітліше, найпрекрасніше почуття, яке дано пізнати лише людині.

Що є коханням для мене? Відповідь на це питання ти знайдеш, прочитавши збірку «Зів'яле листя», яка вийшла друком у 1896 році. Довгих десять років (1886–1896) пішло на її створення. Перегортаю сторінки книги... У її «трьох жмутках» розкривається глибока душевна трагедія ліричного героя, викликана важкими обставинами громадського та особистого життя, зокрема нерозділеним коханням, звідки й назва збірки «Зів'яле листя» як художній образ втрачених надій, задавленого в душі великого почуття.

Дав я збірці й підзаголовок «Лірична драма», власне, драма почуттів. Вірші в ній – це «зів'ялі листочки», що символізують «завмерлеє в серці кохання». Та не слід ототожнювати ліричного героя поезій зі мною. Автобіографічні мотиви посідають у збірці чільне місце, але це не означає,

що її героєм слід бачити мене. Душа ліричного героя «Зів'ялого листя» ніжна, але безвольна.

Любовна, інтимна лірика збірки вражає своєю силою і глибиною («Чого являєшся мені у сні», «Якби знав я чари, що спиняють хмари», «Як почуєш вночі край свого вікна» та ін.).

Можна помітити зв'язок поезії з народною творчістю, в якій я черпаю натхнення. До таких творів належать передусім написані в стилі народних пісень поезії «Зелений явір, зелений явір», «Ой ти, дівчино, з горіха зерня», «Червона калино, чого в лузі гнешся», «Ой ти, дубочку кучерявий», «Ой жалю мій, жалю», «Оце тая стежечка» та ін.

Велика кількість поезій «Зів'ялого листя» написана на зразок народних пісень. Видатний український композитор М. Лисенко звертався до поезії цієї збірки й поклав на музику деякі з них.

Ти вже знаєш мене як Великого Каменяра, вічного революціонера. Але, як зазначав М. Коцюбинський, «людина, яка б вона сильна не була, не може жити самою боротьбою, самими громадськими інтересами. Трагізм особистого життя часто вплітається в терновий вінок життя народного».

Тричі мені «явиться любов».

Тричі мені являлася любов

Одна несміла, як лілея біла,
З зітхання й мрій уткана, із обснов
Сріблястих, мов метелик, підлетіла.
Купав її в рожевих блисках май,
На пурпуровій хмарі вранці сіла
І бачила довкола рай і рай!
Вона була невинна, як дитина,
Пахуча, як розцвілий свіжо гай.
Явилась друга – гордая княгиня,
Бліда, мов місяць, тиха та сумна,

Таємна й недоступна, мов святиня.
Мене рукою зимною вона
Відсунула і шепнула таємно:
“Мені не жить, тож най умру одна!”
І мовчки щезла там, де вічно темно,
Явилась третя – жінщина чи звір?
Глядиш на неї – і очам приємно,
Впивається її красою зір.
То разом страх бере, душа холоне
І сила розпливається в простір.
Спершу я думав, що бокує, тоне
Десь в тіні, що на мене й не зирне –
Та враз мов бухло полум’я червоне.
За саме серце вхопила мене,
Мов сфінкс у душу кігтями вп’ялилась
І смокче кров, і геть спокій жене.
Минали дні, я думав: наситилась,
Ослабне, щезне... Та дарма! Дарма!
Вона мене й на хвилю не пустилась,
Часом на груді моїй задріма,
Та кігтями не покида стискати;
То знов прокинесь, звільна підійма
Півсонні вії, мов боїться втрати,
І око в око зазира мені.
І дивні іскри починають грати
В її очах – такі яркі, страшні,
Жагою повні, що аж серце стине.
І разом щось таке в них там на дні
Ворушиться солодке, мелодійне.
Що забуваю рани, біль і страх,

В марі тій бачу рай, добро єдине.
І дармо дух мій, мов у сіті птах,
Тріпочеться! Я чую, ясно чую,
Як стелиться мені в безодню шлях
І як я ним у п'їтьму помандрую.

Якщо ти пам'ятаєш мою першу історію, то маєш уже дещо знати про моє особистим життям. У поезії «Тричі мені являлася любов» присутні згадки про найяскравіших жінок, яких я кохав.

«Лілея» - [Ольга Рошкевич](#) - найбільша і взаємна любов в моєму житті.

Це була перша жінка, яку я глибоко покохав і їй присвятив багато своїх поезій. Нещастя нашого кохання полягало в тому, що батько Ольги, Михайло Рошкевич, спочатку погоджувався на одруження, але після мого арешту він заборонив дочці мати будь-які зв'язки зі мною. Ольга мала сильний характер і не хотіла розривати відносини, проте обставини вимагали того, щоб вона одружилася з [Володимиром Озаркевичем](#) — братом майбутньої письменниці Наталії Кобринської. «Володимир теж кохав одну дівчину, але мотиви «родинної політики» розбили це кохання і довели до подружжя Володимира з Ольгою... Проте життя для обох було великою життєвою трагедією», — писав один із моїх сучасників.

Ольга винить себе в моєму другому арешті, бо, якби я не приїхав до неї, можливо, все було б інакше.

Після арешту ми зустрічалися, але поступово почали віддалятися одне від одного. Ольгу засмоктує болото щоденщини, вона відходить від активного громадянського і літературного життя. У 1898 році у листі до Агатангела Кримського напишу: «Наша любов тяглася 10 літ».

Моє одруження Ольга сприйняла боляче, але не відвернулася, а навпаки, привітала. Писати стала рідше, і її листи були більш ділового плану.

У 1912 р. помер чоловік Ольги, і вона їде до своєї сестри Михайлини. Коли Ольга жила у Львові, вона уникала зустрічей зі мною, хоча я хотів її бачити. Вона навіть не прийде зі мною попрощатися...

А я любив її, боровся за своє кохання. Любив її не десять років, як переконував Агатангела Кримського, любив її все життя, а, коли втратив, шукав Ольгу в інших жінках.

"Дивом золотим" стала моя друга закоханість - [Юзефа Дзвонковська](#), – яка наповнила душу незмірним щастям і невимовно пекучим горем .

Гордою княгинею стала для мене Юзефа. Вона була дуже вродливою жінкою, і багато хлопців закохувалися в неї, однак вона нікому не відповідала взаємністю, хоча з усіма була привітна і добра. Усі вважали, що це відбувалося із-за того, що вона була «високого походження». Я ж вирішив, що після Ольги Рошкевич Юзефа саме та жінка, яка може стати моєю дружиною.

Дівчина відмовила. Звичайно, образився й лише потім довідався, що Дзвонковська хворіла на сухоти . Рано чи пізно вона мала померти, тому не могла стати дружиною. Відмовляла Юзефа і всім іншим, але лише мені відкрила істину причину. Саме їй присвячено вірш із збірки «Зів'яле листя» « Вона умерла!», в якому я передав біль та розпач утрати.

Прожити їй судилося всього 30 років. Передчуття не обмануло дівчину. Доводиться тільки дивуватися шляхетності й витримці людини, яка пожертвувала своїм щастям, аби нікому не завдати болю.

[Целіна Журовська \(Зигмунтовська\)](#) – жінка, яка не відповіла взаємністю, бо я їй просто не подобався .

«Фатальним для мене було те, що вже листуючись з моєю теперішньою жінкою, я здалеку пізнав одну панночку польку і закохався в неї. Отся любов перемучила мене дальших 10 літ, під її впливом були мої писання «Зів'яле листя», дві п'єски в «Ізмарагді» і

ненадрукована повість», — писав я до Агатангела Кримського. Так хто ж була ця третя жінка? Її ім'я — Целіна Зигмунтовська. Вона працювала на пошті, потім вийшла заміж за поліцейського комісара, мала двох дітей і швидко овдовіла.

Байдужість Целіни до мене була вражаюча: вона навіть не читала і не мала наміру читати «Зів'яле листя». Целіна твердила, що я буквально її переслідував. Лише тоді, коли побачила мене у супроводі дружини, полегшено зітхнула: нарешті буде мати спокій. Вона була надзвичайно примхливою й гордою. Ось чому це «жінка чи звір». Я назву її - ім'ям Регіна, що означає цариця, у повісті «Перехресні стежки». Вона – цариця, королева сонця, мрій і дум поета.

А найкращим моїм другом стала «жінка, котра була поруч» - [Ольга Хоружинська](#) .

Дворянка за походженням, Ольга Хоружинська була освіченою жінкою, закінчила Харківський інститут шляхетних дівчат, Вищі жіночі курси в Києві. Знала німецьку, французьку та російську мови. Мала добрий характер, була чутлива до людського горя.

Вона допомагала мені у багатьох громадських справах, до її порад я часто прислуховувався, покладаючись на літературні смаки дружини. Їй присвятив збірку «З вершин і низин». Вона була вірною дружиною, доброю матір'ю, народила чотирьох дітей, жертовно ставилася до мене . Коли я поїхав до Відня захищати докторську дисертацію, то писав їй: «Олю, я хочу догодити твоїй амбіції», знаючи, як вона мріє, аби викладав у Львівському університеті. І далі: «Я маю викиди совісти, сиджу тут у теплих бібліотеках, а ти мучишся з дітьми, що хворіють». Так, я блискуче захистився, але до викладання мене не допустили.. Все це зламало Хоружинську. Постійні нестатки, негаразди озлобили Ольгу, поступово призвели до тяжкої нервової недуги.

Незважаючи на це, я до кінця життя шанував свою дружину, був вдячний за підтримку. Через багато років дочка Анна скаже: «...вона жила життям тата, була його порадицею».

Послухай музичну композицію [«Ой ти, дівчино, з горіха зерня»](#).

У вірші [«Ой ти, дівчино, з горіха зерня»](#) змальовано чарівний образ дівчини, що є водночас джерелом і радості, і муки ліричного героя. Образ коханої всіляко підноситься в уяві героя. Незвичайна врода дівчини бентежить душу юнака, а нерозділена любов важким тягарем лягає йому на серце. Він дивується тому, як різні якості характеру поєднуються у його коханої. Вродою дівчина — «з горіха зерня», а серцем — «колюче терня», уста її — «тиха, молитва», а слово — «гостре, як бритва». Очі дівчини — «темніші ночі», сама ж вона — «ясная зоря».

Дівчина гордовита, зрозуміти її і здобути прихильність дуже важко. Почуття любові ліричного героя таке сильне, що він ладен «згубити душу». Порівняння «серденько – колюче терня», а «слово острє, як бритва» не свідчать про важкий характер дівчини. Просто вона не кохає юнака, який безтямно любить її, захоплюється красою очей, котрі «сяють тим чаром, / Що запалює серце пожаром». Внутрішні переживання ліричного героя автор підкреслює контрастним зіставленням:

Ой ти, дівчино, ясная зоре!

Ти мої радощі, ти моє горе!

Визнач віршовий розмір поезії.

Відомий український композитор [А. Кос-Анатольський](#) поклав цей твір на музику, який згодом став популярною народною піснею.

Поезія «Ой ти, дівчино, з горіха зерня» — прекрасна пісня великої любові, задушевна сповідь, що хвилює нас своєю простотою, щирістю, художньою довершеністю.

Виразне читання поезії «Чого являєшся мені усні?»

Поезія «Чого являєшся мені у сні?» теж увійшла до другого «жмутка» і присвячена Юзефі Дзвонковській .

Тема вірша - нещасливе кохання, яке з великим сумом переживає ліричний герой, запитуючи образ своєї коханої: чому вона постійно являється йому у сні, тоді коли в житті не хоче й знати .

Ідея поезії "Чому являєшся мені у сні?" - передати справжнє почуття кохання, щире, лагідне, вірне, але нерозділене. Це світле і прекрасне почуття завдало поетові неабияких страждань протягом уже багатьох років:

І як літа вже за літами
Свій біль, свій жаль, свої пісні,

У серці здавлюю на дні!

Центральним образом є ліричний герой, що переживає муки нерозділеного кохання.

Вклонюся – навіть не зирнеш

І головою не кивнеш,

Хоч знаєш, знаєш, добре знаєш,

Як я люблю тебе без тями,

Як мучусь довгими ночами...

Жіночий образ – горда, самовпевнена, сувора жінка, яка нехтує чистим до неї коханням ліричного героя:

В житті ти мною згордувала,

Моє ти серце надірвала,

Із нього визвала одні

Оті ридання голосні –

Пісні!

Визнач художні засоби, використані в поезії. На що вони вказують?

Ліричний герой любить кохану жінку безкорисною любов'ю і не звинувачує її у тому, що вона не кохає його. Від цього його почуття не згасає, він нічого не вимагає від неї. Цей вірш може стати прикладом для сучасного покоління.

Поезія «Чого являєшся мені у сні?» живе і понині. Вона безсмертна.

І підтвердженням цього є пісня [«Знаєш» у виконанні сучасного співака Віталія Козловського](#).

Вивчи поезію «Чого являєшся мені у сні?» напам'ять.

Який головний мотив, що об'єднує всі поезії ?

Виконай завдання поточного контролю.

Сподіваюся, сьогодні ти доторкнувся серцем до світлого і чистого почуття – кохання, а про його інші вияви я розповім тобі в п'ятій історії.